

Bijlage HAVO
2022

tijdvak 3

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 Proefprojecten over straffen

tekst 1

In Middelburg mogen gedetineerden overdag naar hun werk of de tandarts

Mensen die een korte straf uitzitten of hun straf bijna hebben uitgezeten, kunnen binnenkort in Middelburg terecht komen in een gevangenis waar de deur een groot deel van de dag open is. Gedetineerden mogen bijvoorbeeld naar hun werk of studie, de tandarts, of een gesprek op de school van hun kind.

10 Het gaat om een pilot, die dit weekend start op het terrein van gevangenis Torentijd, meldt Omroep

Zeeland. Overdag hebben de gedetineerden een nuttige dagbesteding, 's avonds zitten ze vast. (...)

15 De proef bij Torentijd is onder meer bedoeld voor mensen die zich uit zichzelf bij de gevangenis melden om een korte straf uit te zitten. Ook

20 gedetineerden die het grootste deel van hun celstraf hebben uitgezeten en goed aan hun integratie hebben gewerkt, kunnen ernaartoe. (...)

bron: nos.nl, 2020

tekst 2

Carla Hiji, coördinator van het Gemeentelijk De-escalatie Team van de gemeente Eindhoven, over de wijkrechtbank

“Met de wijkrechtbank gaan we uit van probleemoplossing voor straf. (...) Welke onderliggende problemen spelen een rol en hoe moet iemand daarmee geholpen worden?”

(...)

“Een verdachte krijgt op het politiebureau de optie om via de wijkrechtbank berecht te worden. Je krijgt dan gelijk een advocaat
10 toegewezen, die de procedure begeleidt en vraagt of hulpverleningsinstanties informatie over je mogen delen.

De advocaat maakt na overleg met
15 de verdachte een rapportage en die gaat samen met de toestemming naar de procesregisseur van de gemeente Eindhoven. (...) Wij

bepalen op basis daarvan wie
20 moeten aansluiten bij een casusoverleg – denk bijvoorbeeld aan mensen van de opvang of het wijkteam. In dat casusoverleg wordt alle informatie over de verdachte
25 gedeeld en dat gaat naar de rechter. Tijdens de zitting die volgt is iedereen bij elkaar. De rechter hoort zowel de verdachte als de betrokken instanties en komt tot een uitspraak.
30 Bijvoorbeeld dat de verdachte moet meedoen aan een schuldsaneringstraject en begeleiding krijgt vanuit het wijkteam. Later wordt tijdens een evaluatie
35 bekeken of iedereen zich aan de gemaakte afspraken heeft gehouden.” (...)

naar: overheidvannu.nl, 2019

tekst 3

De eerste wijkrechtbank in Nederland geopend in Eindhoven

(...) “Veel mensen die voor de strafrechter komen, kampen met meer dan één probleem. Naast het feit dat ze verdachte zijn in een strafzaak, hebben ze bijvoorbeeld te maken met schulden, huisvestingsproblematiek, verstoorde familierelaties of een verslaving. In de wijkrechtbank is er ruimte om die multiproblematiek met ketenpartners duurzaam aan te pakken”, aldus projectleider Mounir El Maach van de rechtbank Oost-Brabant. “De ervaring is namelijk dat [deze] (...) aanpak meer effect kan hebben dan het louter inzetten van het strafrecht. En daarmee zijn zowel de verdachte als de wijk en de samenleving gebaat”, meent ook hoofdofficier van justitie Heleen Rutgers. “De formele rechtsgang blijft de stok achter de deur, want als verdachten zich niet bereid tonen om aan de slag te gaan met hun problemen, dan

25 worden de rechtsprocedures bij de rechtbank voortgezet.” (...)

In de wijkrechtbank worden wijkbewoners en buurtverenigingen betrokken. Zij zitten onder meer in de wijkadviesraad waar gesproken wordt over het versterken van de veiligheid en leefbaarheid in de wijk. (...) Volgens burgemeester John Jorritsma van Eindhoven staat veiligheid niet op zichzelf. “Alleen straffen helpt niet. We moeten daarnaast kijken hoe we mensen perspectief kunnen bieden, ook om nieuwe problemen te voorkomen en het vertrouwen van burgers terug te winnen. Daarom is de aanpak van de wijkrechtbank ook zo uniek en ben ik blij dat het hier in Eindhoven is geland: zodat mensen weer op het rechte pad worden geholpen en daar ook blijven.”

bron: rechtspraak.nl, 2019

Opgave 2 Dovencultuur en de erkenning van gebarentaal

tekst 4

Blog: wat is Dovencultuur precies?

(...) Ik ben (...) een dove moeder van twee dove kinderen en heb een slechthorende partner. Tijdens de kersttoespraak van koning
5 Willem-Alexander op televisie wees mijn zoon Bob (4) naar een tolk en zei dat hij de koning was! Tijdens de livestream van een
10 gebarentalenfestijn bij het Europees Parlement, vroeg Bob (inmiddels 6 jaar) aan mij of er dagelijks veel doven aanwezig zijn bij het parlement. Een doof kind van dove
15 ouders ziet gebarentaal (...) als een taal die voor hem ook vaak voorkomt in de maatschappij.
Mijn zoon Bob leeft dagelijks in de Dovencultuur. Voor hem is dat als een meerderheidscultuur. Hij komt uit
20 een doof gezin, gaat naar dovenschool Guyot en heeft dove vrienden. En soms bevindt hij zich in een horende omgeving, bijvoorbeeld bij de zwembles en buitenschoolse
25 opvang. Bob past daar zijn taalgebruik aan. Hij gebaart langzaam, articuleert duidelijker en gebruikt meer vingerspelling. Dan kunnen de horende volwassenen en
30 kinderen hem beter begrijpen.
(...) In de maatschappij worden doven als gehandicapten gezien,

terwijl ze zich onderling niet gehandicapt voelen. Doofheid
35 betekent alleen dat je niet kunt horen, maar veel horende mensen zien dat als een gebrek. Sommige denken dat dove mensen niet kunnen praten. Er zijn zelfs mensen die
40 denken dat ze niet veel kunnen leren en zeker geen universitaire opleiding kunnen volgen. Veel dove mensen studeren af aan de universiteit (...).
(...) ... doven voelen zich niet
45 gehandicapt.
(...) Door de geschiedenis heen werden veel doven vaak geconfronteerd met een medische
50 kijk op doofheid. Vanuit die medische hoek werden ze niet als 'normaal' gezien. Dove mensen moest je vroeger 'repareren'. (...) Op school mochten ze zelfs niet gebaren. (...) Doven hebben door de geschiedenis
55 heen vele tegenslagen ervaren. Daardoor creëren dove kunstenaars eigen visuele uitingen, zoals een gebarenpoëzie of een schilderij over het visuele leven zonder de geluiden.
(...)

Annemieke van Kampen, docent

bron: www.kentalis.nl, 2021

tekst 5

'Wereld wordt groter', nu er weer een stap naar erkenning Gebarentaal is gezet

Het is een gigantische overwinning, maar ook wel een klein eerste stapje van een proces dat nog even gaat duren. De erkenning van
5 Nederlandse Gebarentaal als taal duurt lang, heel lang, vinden Corrie Tijsseling en Eva Westerhoff. En toch zijn ze nu verder dan ooit, nu er in de Tweede Kamer een meerderheid is
10 om de gebarentaal te erkennen.

(...)

Die taal maakt de wereld groter en erkenning daarvan is essentieel voor de emancipatie van de
gemeenschap, stellen ze. Dat zijn
15 dus niet alleen dove mensen, zegt Tijsseling. "Denk ook aan het horende kind van dove ouders. Of aan de horende ouders van een doof kind. Die zullen het ook moeten
20 leren."

(...)

Sinds 2013 wordt er gewerkt aan een wetsvoorstel. Het wetsvoorstel is, na

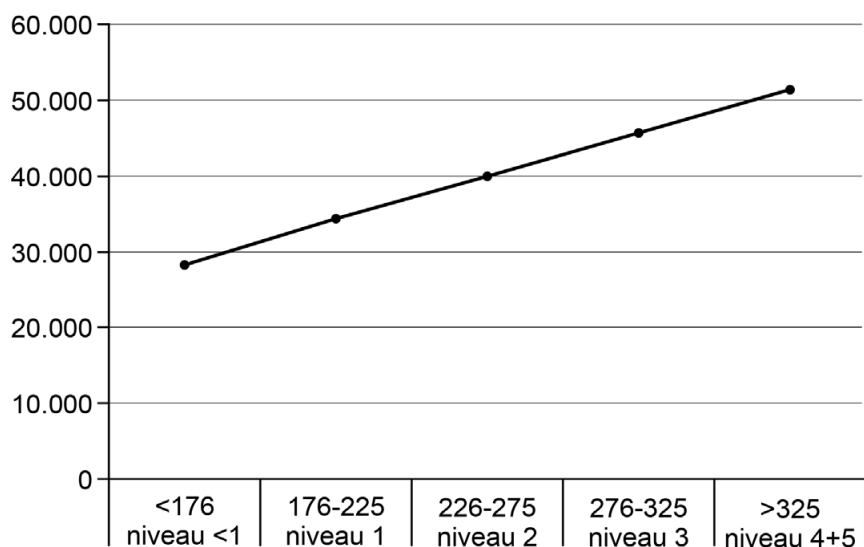
jarenlang aandringen vanuit de dovengemeenschap, ingediend door
25 de ChristenUnie, PvdA en D66. Ook andere partijen scharen zich achter het stuk. Daarin wordt, als de wet uiteindelijk officieel wordt aangenomen, de Nederlandse
30 Gebarentaal officieel als taal aangemerkt. Het Fries ging eerder door een vergelijkbare procedure. Dat zorgt er nu voor dat je bijvoorbeeld een eed of gelofte mag
35 afleggen in het Fries. De overheid wordt er ook mee verplicht om belangrijke communicatie naar die taal om te zetten. (...)
De strijd voor erkenning van
40 gebarentaal duurt inmiddels al 30 jaar. De twee vrouwen gaan door tot de wet is aangenomen. "Het is de laatste stap naar volledige emancipatie."

bron: nos.nl, 2020

Opgave 3 Laaggeletterdheid

figuur 1

Besteedbaar persoonlijk inkomen per niveau van taalvaardigheid

naar: Stichting Lezen & Schrijven, 2016

Toelichting

Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen waar onder andere premies en belastingen zijn afgehaald (CBS). Niveau <1 is zeer laaggeletterd, niveau 1 is laaggeletterd. Niveau 4+5 is het hoogste niveau van taalvaardigheid.

tekst 6

'Nu kan ik wel de werkinstructies lezen'

(...) "Na de groenopleiding kon ik aan de slag als hovenier. Werken met je handen. Als het echt nodig was om iets op papier te zetten, dan vroeg ik
5 om hulp. (...) Maar ik wilde hoger op en daar moest ik voor leren. Toen ben ik begonnen met taallessen. Uiteindelijk heb ik mijn diploma's
gehaald. Nu werk ik als meewerkend
10 voorman. Dat betekent veel meer papierwerk. Bijvoorbeeld urenregistraties bijhouden,

veiligheidsprocedures in de gaten houden als we langs de weg werken.
15 en werkinstructies van klanten lezen. Er is een wereld voor me open gegaan. Ik hoef minder te vragen. Voel me zekerder. Voor mijn werkgever ben ik interessanter
20 geworden en ik heb meer verantwoordelijkheden gekregen. Vanuit mijn functie onderhoud ik bijvoorbeeld nu zelf de contacten met opdrachtgevers." (Hovenier (39))

bron: Stichting Lezen & Schrijven, 2019

tekst 7

Nieuwe ambities voor aanpak laaggeletterdheid

Om laaggeletterdheid aan te pakken, trekt het kabinet € 425 miljoen uit in de periode 2020-2024. Dat is ruim € 35 miljoen méér dan in de periode 5 2015-2019. Onderdeel van de nieuwe aanpak is onder andere om meer mensen te bereiken die Nederlands als moedertaal hebben. (...) Minister Van Engelshoven (OCW), minister 10 De Jonge (VWS), staatssecretaris Van Ark (SZW) en staatssecretaris Knops (BZK) schrijven dat vandaag in een gezamenlijke brief aan de Tweede Kamer over de 15 vervolgaanpak van het programma *Tel mee met taal*.
Minister Van Engelshoven: "Dit kabinet staat voor een samenleving waarin iedereen mee kan doen: 20 praktisch en theoretisch geschoold, jong en oud, met en zonder migratieachtergrond. Taal, rekenen en digitale vaardigheden zijn hiervoor onmisbaar. Een tekort aan deze 25 vaardigheden vormt een barrière om zelfstandig mee te doen in onze maatschappij, online én offline.

Daarom investeren we flink om mensen hun basisvaardigheden te laten verhogen." (...) 30
Onderdeel van de nieuwe aanpak is om méér mensen te werven voor deelname aan cursussen, specifiek de groep met Nederlands als 35 moedertaal. Er wordt extra geld uitgetrokken om ervaringsdeskundigen op te leiden die mensen in hun omgeving kunnen enthousiasmeren om een cursus te 40 volgen. Kinderen en jongeren met een taalachterstand worden sneller geholpen. (...)
Gemeenten krijgen meer geld om het bereik en de kwaliteit van hun 45 lesaanbod te vergroten. Per regio komt er een ambitieus plan voor de komende jaren. (...) Voor werkgevers komt jaarlijks € 3 miljoen beschikbaar om werknemers cursussen taal, 50 rekenen en digitale vaardigheden aan te bieden. Ook wordt een expertisepunt basisvaardigheden opgericht (...).

bron: Rijksoverheid, 2019